

**UCHWAŁA NR 67/2019
RADY MIASTA SIEMIANOWIC ŚLĄSKICH**

z dnia 25 kwietnia 2019 r.

w sprawie przyjęcia sprawozdania z realizacji Gminnego Programu Ochrony Zabytków dla Siemianowic Śląskich 2017-2018

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r o samorządzie gminnym (t.j.Dz.U. z 2019 r poz.506), w związku z art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U. z 2018 r poz.2067 z późn. zm.)

Rada Miasta Siemianowic Śląskich

uchwała

§ 1 Przyjąć sprawozdanie Prezydenta Miasta z realizacji Gminnego Programu Ochrony Zabytków dla Siemianowic Śląskich w latach 2017 – 2018 w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2 Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Siemianowice Śląskie.

§ 3 Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Miasta
Siemianowic Śląskich

Adam Cebula

Akceptuje: **Prezydent Miasta**

Załącznik do uchwały Nr 67/2019
Rady Miasta Siemianowic Śląskich
z dnia 25 kwietnia 2019 r.

SPRAWOZDANIE PREZYDENTA MIASTA Z REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OCHRONY ZABYTKÓW W LATACH 2017 - 2018 W SIEMIANOWICACH ŚLĄSKICH

Siemianowice Śląskie 2018

opracowanie: Małgorzata Derus i Piotr Wybraniec

**SPRAWOZDANIE PREZYDENTA MIASTA
Z REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OCHRONY ZABYTEKÓW
w latach 2017 – 2018 w Siemianowicach Śląskich**

W dniu 25 października 2015 r. została podjęta uchwała nr 117/2015 w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Ochrony Zabytków dla Siemianowic Śląskich na lata 2015 - 2018. Program uzyskał pozytywną akceptację Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. „Gminny Program Ochrony Zabytków” dla Siemianowic Śląskich został ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Śląskiego z dnia 10 listopada 2015 r. (Dz.Urz.Woj.SLA.2015 Poz.5583) Zgodnie z zapisem art. 87 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 994, z późn. zm.) prezydent miasta ma obowiązek sporządzania co 2 lata sprawozdań, które przedstawia radzie gminy. Niniejsze sprawozdanie obejmuje lata 2017-2018.

1. Zapisy ustawowe a prawo miejscowe:

W 1998 r. uchwałą Rady Miasta zatwierdzony został Plan Zagospodarowania Przestrzennego, który różnił się od poprzednich tym, że dokonano uzgodnień z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Katowicach i naniesiono do tekstu i rysunku planu obiekty wpisane do rejestru zabytków oraz utworzono strefy ochrony konserwatorskiej. Zapis planu dotyczący tych obiektów ściśle precyzuje, że każda zmiana, adaptacja, remont muszą być uzgodnione z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, a gdyby zachodziła konieczność wyburzenia obiektu w strefie ochrony konserwatorskiej, musi być to uwarunkowane zgodą Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. W 1999 r. podpisano Porozumienie pomiędzy Wojewodą Śląskim, Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków a Prezydentem Miasta Siemianowic Śląskich o przejęciu części kompetencji Konserwatora Wojewódzkiego przez Gminę Siemianowice Śląskie. Gmina uzyskała w ten sposób kompetencje w części dotyczącej uzgadniania remontów i adaptacji obiektów będących pod ochroną konserwatorską, czyli objętych miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego oraz Gminną Ewidencją Zabytków, z wyłączeniem zabytków rejestrowych, terenów zielonych i zabytków techniki. W 2004 r. po wejściu w życie nowej ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (2003), podpisano kolejne porozumienie, które zwiększyło w istotny sposób kompetencje Gminy, przekazując jej wydawanie postanowień o rozbiórce obiektów objętych ochroną konserwatorską w ramach miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, z wyłączeniem zabytków techniki i zieleni zabytkowej. W 2010 roku nowelizacja ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami spowodowała konieczność wprowadzenia aneksu do porozumienia, umożliwiającego Miejskiemu Konserwatorowi Zabytków opiniowanie remontów bądź adaptacji budynków objętych Gminną Ewidencją Zabytków, którą na szczeblu samorządowym prowadzi Prezydent Miasta.

Obecnie po wprowadzeniu następnych poprawek do ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, które m.in. zwiększają ilość sankcji za zniszczenie zabytków nie wpisanych do rejestru, a pozostających w pośredniej ochronie konserwatorskiej w tym ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków, pojawiła się konieczność wygenerowania nowych porozumień w tym zakresie pomiędzy Wojewodą a Prezydentem Miasta. Jednakże jest to uzależnione od działań i propozycji Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, który ma zamiar przy tej okazji ujednoczyć wszystkie porozumienia z poszczególnymi gminami.

Pierwsza lista obiektów zakwalifikowanych do objęcia ochroną konserwatorską została sporządzona w 1994 r. i obejmowała prawie 1800 budynków i budowli (w tym tzw. małą architekturę). W uchwalonym w 1998 roku planie zagospodarowania przestrzennego miasta, poza ochroną obiektów wpisanych do rejestru zabytków, wyznaczono strefy ochrony konserwatorskiej, które obejmowały najbardziej charakterystyczne i cenne dla miasta zespoły zabudowy. W 2005 r. Wydział Urbanistyki i Architektury sporządził Studium Uwarunkowań i Kierunków

Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Siemianowice Śląskie. Po przeprowadzonej weryfikacji i skreśleniu budynków, które uległy np. pożarom, katastrofie budowlanej lub utraciły wartość zabytkową wskutek nielegalnej przebudowy, w Studium zostały ujęte pozostałe cenne dla gminy obiekty już w dużo skromniejszej liczbie (w tym niektóre pominięto). W tym opracowaniu z niewiadomych powodów zrezygnowano ze stref ochrony konserwatorskiej a wskazane obiekty chroni się po obrysie murów z wyjątkiem założeń pałacowo-parkowych, parków i cmentarzy. Liczba obiektów chronionych jest znacznie niższa, niż stan z 1994 r. - w propozycji „Studium” jest ich ok. 760. Konieczna jest jednak weryfikacja i uzupełnienie oczywistych braków.

Obecnie w biurze Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków toczy się postępowanie związane z wpisaniem do rejestru cmentarza ewangelickiego. Przygotowana została również dokumentacja pod wpis do rejestru zabytków dawnej willi naczelnika gminy Laurahütte przy ul. Szkolnej 2. Rozważa się możliwość systematycznego wpisywania do rejestru zabytków najcenniejszych obiektów i zespołów (wille i kamienice oraz osiedla robotnicze), stanowiących historyczną zabudowę miasta Siemianowice Śląskie.

Dotychczasowe działania związane z obiektami wpisanymi do rejestru zabytków i objętymi strefą ochrony konserwatorskiej na terenie Siemianowic Śląskich

I. REZYDENCJE

1. Zespół pałacowo – parkowy rodziny Henckel von Donnersmarck w Siemianowicach zbudowany w XVII wieku przez Mioszowskich poważnie rozbudowany przez Henckłów von Donnersmarck w XVIII i XIX w. W początkach XX wieku pozbawiony został stałego użytkownika ponieważ dotychczasowi właściciele przenieśli się do Krowiarek. Wtedy został sprzedany przez Donnersmarcków Spółce Akcyjnej Vereinigte Königs und Laurahütte, która przejęła większość akcji zakładów przemysłowych siemianowickich Donnersmarcków. Pałac wtedy zamieszkiwali członkowie zarządu tego koncernu. Po 1922 r (przyłączenie części Śląska do Polski) spółka została przemianowana na Górnośląskie Zjednoczone Huty Królewska i Laura. Pałac w okresie międzywojennym został przeznaczony częściowo do celów administracyjnych a częściowo mieszkalnych (przedstawiciele zarządu koncernu). Do 1931 r mieszkał w nim między innymi z rodziną ówczesny dyrektor spółki Józef Kiedroń. Po II wojnie światowej pałac stał się własnością kopalni Siemianowice. W 1990 r. został przekazany miastu. Staraniem władz miejskich wykonano w 1996 r. nową więźbę dachową na północnym skrzydle pałacu i rozpoczęto prace związane z odwodnieniem poziomym zabudowań pałacowych, które to prace zostały przerwane z braku środków finansowych. Zapewniono całodobowy dozór i uchwałą Rady Miasta w 2005 r. podjęto decyzję o sprzedaży pałacu. Nowy właściciel zabezpieczył pałac, zapewnił nadzór całodobowy, zabezpieczył dach przed opadami atmosferycznymi. Oczyszczył także teren dawnego ogrodu pałacowego z pozostałości istniejących tam niegdyś ogródków działkowych. Wykonał wstępną koncepcję prac renowacyjnych pod przyszłe zagospodarowanie pałacu. W dwa lata później wydzielono działkę z zabudowaniami gospodarczymi znajdującymi się w pobliżu pałacu (dawny maneż, stajnia, budynek administracyjny) i sprzedano spółce CAMARO, która rozpoczęła lecz nie zakończyła prac remontowych. W lutym 2011 r. pałac został sprzedany spółce Prestige Residences z siedzibą w Katowicach. Spółka przedstawiła Śląskiemu Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków projekt prac wstępnych, które miały na celu uporządkowanie terenu przed przystąpieniem do właściwych prac remontowych. Konserwator zaakceptował część projektu. Wykonano prace porządkowe. Pałac po raz kolejny wystawiono na sprzedaż. Nabywcą była firma Grupa Saternus, która utworzyła spółkę Saternus-Residences S.A. Spółka po uzgodnieniu z Konserwatorem Wojewódzkim rozpoczęła remont dachu pałacu. Wykonano nową więźbę dachową i pokrycie dachu skrzydła wschodniego po obu stronach wieży bramnej oraz więźbę dachową nad skrzydłem północnym, nad którym wylano też nowe stropy. W sierpniu 2014 r. prace przerwano. Wznowienie prac nastąpiło w 2016 r. Wykonano nowe dachy nad wszystkimi skrzydłami,

położono nowe tynki, wstawiono okna w skrzydłach otaczających dziedziniec, uzupełniono tynki na elewacjach. Wyremontowano kopułę nad wieżą bramną. Firma Saternus Residences odkupiła od spółki CAMARO pozostałe zabudowania gospodarcze (dawne stajnie, maneż i nowy budynek administracyjny, który firma CAMARO odbudowała po linii dawnej zabudowy z materiału pozostałego z rozbiórki tego budynku bez zachowania jego pierwotnego charakteru). W chwili obecnej ukończono prace budowlane związane z remontem skrzydła północnego i zaczęły się prace związane z jego wyposażeniem. Ten fragment pałacu jest już sporadycznie użytkowany.

2. Portiernia pałacowa od strony ul. Chopina. Budynek został nabyty przez prywatnego właściciela i indywidualnie wpisany do rejestru zabytków. Nowy właściciel przeprowadził kapitalny remont całego obiektu w uzgodnieniu ze Śląskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Prace remontowe trwały od 2015 do czerwca 2016 r., a po ich zakończeniu budynek przeznaczony został na gabinety lekarskie. Obecnie nadal jest użytkowany w tym zakresie.

3. Zespół pałacowo-parkowy w Michalkowicach został podzielony pomiędzy dwóch właścicieli. 15 kwietnia 2011 r. Gmina Siemianowice Śląskie przejęła pałac Rheinbabenów od Kompanii Węglowej S.A. w wyniku postępowania komorniczego. Wykonano podstawowe remonty pozwalające na użytkowanie obiektu, który jako filia nr 5 Siemianowickiego Centrum Kultury prowadzi działalność kulturalną. Rozpoczęto remont całości budynku wraz z wykonaniem odwodnienia poziomego, remontu więźby dachowej wraz z pokryciem, oranżerii i przywrócenie możliwie największej ilości oryginalnych elementów wystroju. Obecnie zakończono renowację zewnętrzną obiektu oraz prace remontowe związane z urządzeniem terenu przed pałacem od strony północnej. Następny etap prac ma dotyczyć m.in. oranżerii.

Należący do zespołu pałacowo-parkowego usytuowany w południowej części założenia **dom ogrodnika wraz z zespołem zabudowań gospodarczych** (kotłownią, piwnicą, stajnią, budynkiem gospodarczym, szklarniami), sprzedany w prywatne ręce, przez 20 lat doprowadzony został przez brak zainteresowania ze strony nabywcy do stanu ruiny. Właściciel poprzez zaniechanie działań zabezpieczających doprowadził do zawalenia się budynków gospodarczych. Od 2014 r. ta sytuacja się zmieniła. Neogotycki budynek mieszkalny jest w trakcie mocno zaawansowanego już remontu. Osuszone zostały mury, naprawiono dach, ukończono czyszczenie elewacji i wstawiono nowe, drewniane okna wykonane na wzór poprzednich-histerycznych. Prace zostały przerwane prawdopodobnie tymczasowo w 2017 r.

4. Willa Fitznera - przejęta została przez Gminę w 2009 r. W 2010 r. już zakończono prace konserwatorskie w willi, w której siedzibę znalazł Wydział Kultury i Siemianowickie Centrum Kultury. Sala balowa pełni funkcję małej sali koncertowej. Nie przywrócono pierwotnego reprezentacyjnego charakteru willi, nie odtworzono oryginalnego układu pomieszczeń wraz z wewnętrzną komunikacją. Niedokładnie i w pośpiechu wykonane prace remontowe zwłaszcza na zewnątrz budynku dają o sobie znać już od kilku lat. Stan murów willi pogorszył się-odpadają źle położone tynki (widoczne jest to zwłaszcza w przyziemiu, w partii cokołu), pojawiły się zacieki na murach, zaczynają pękać detale z piaskowca. Wnętrza budynku też zostały nie do końca solidnie wykonane, zwłaszcza wykończenia materiałami nie dostosowanymi do budynku zabytkowego. Z powodu źle dobranych materiałów wykończeniowych oraz różnicy temperatur w klatce schodowej (jest nie ogrzewana) pojawiły się zabrudzenia, a także miejscami zaczynają się odpajać w pośpiechu kładzione płytki

II. KOŚCIOŁY

1. Kościół p.w. św. Michała Archanioła w Michalkowicach został, w wyniku dowolnej interpretacji zmian posoborowych, pozbawiony znacznej części oryginalnego wyposażenia,

zwłaszcza drewnianego, neogotyckiego ołtarza, z obrazem przedstawiającym patrona kościoła św. Michała Archanioła. Obraz z ołtarza głównego został wbrew postanowieniom i zakazom Komisji Episkopatu Polski ofiarowany do kościoła parafialnego powstałego w latach 70. XX w. w Świdwinie na Pomorzu. Drewniany ołtarz został zniszczony, podobnie części ambony, skuto również oryginalne freski. Natomiast prezbiterium kościoła przebudowano, usuwając przy tym balaski. W kościele w czasie ostatnich 18 lat wykonano liczne prace remontowe – m. in. nowe pokrycie dachu, nowe ogrzewanie, nową posadzkę i zaprojektowano oraz wykonano nową polichromię. Obecny proboszcz w porozumieniu z konserwatorem diecezjalnym zlecił wykonanie nowego ołtarza na podstawie zachowanego rysunku projektowego autorstwa Carla Buhla, twórcy pierwotnego ołtarza. Wykorzystano wszystkie zachowane rzeźby i płaskorzeźby z pierwotnego ołtarza, przechowywane na plebanii, dorabiając brakującą figurę św. Jana. Prace ukończono w kwietniu 2015 r.

2. Kościół p.w. św. Krzyża w Siemianowicach utracił znaczną część wyposażenia w latach 70. XX w. w wyniku działań podjętych w tym samym duchu, co w parafii św. Michała Archanioła. Obecny proboszcz wykonał remont kościoła, plebanii i dawnej Kaplicy Ogrójca. Odtworzył również zieleń przy kaplicy i naprawił uszkodzone fragmenty ogrodzenia kościoła. Remont kościoła obejmował nowe pokrycie dachu, malowanie wnętrza kościoła, wykonanie nowej posadzki. Wykonano remont Oratorium znajdującego się przy plebanii, zmieniając oryginalne okna z secesyjną dekoracją na nowe, wykonane bez uzgodnień ze służbami konserwatorskimi. W ostatnich latach elementy starego wystroju kościoła (ramy) zostały wykorzystane do oprawienia nie najlepszej jakości obrazów – wizerunków świętych kościoła katolickiego niedawno wyniesionych na ołtarze.

3. Kościół p.w. św. Antoniego Padewskiego stanowi zaadaptowaną i przebudowaną dawną halę targową, a funkcjonuje od 1915 r. jako kościół (od 1919 - samodzielna parafia). Wyposażony został w witraże i ołtarz wg projektu znanego artysty okresu międzywojennego Ludwika Konarzewskiego. Zachowało się również szereg elementów wyposażenia z tego okresu. W czasach powojennych kościół wzbogacony został w zespół witraży z wizerunkami świętych kościoła katolickiego wykonanych przez Fryderyka Romańczyka. Obecny proboszcz wykonał remont kościoła połączony z wymianą tynków oraz ogrzewania.

4. Kościół ewangelicko–augsburski im. Marcina Lutra z 1895 r. przy ul. Wyspiańskiego zwrócono właścicielom w 2000 r. po 54 latach użytkowania przez ss. wizytki. Kościół i plebania wymagały pilnych prac remontowych. Otwarto zamknięte drewnianą prowizoryczną ścianką działową północne ramię transeptu, usunięto zbutwiałą drewnianą podłogę, położoną na oryginalnej posadzce (barwne lastrico w geometryczne wzory), oczyszczono ołtarz i odtworzono jego oryginalny wygląd. Odczyszczono ceglane detale wewnątrz kościoła. Kościół w 2010 r. został wpisany do rejestru zabytków, a w 2015 r. odrębną decyzją wpisano do rejestru zabytków wyposażenia kościoła (m. in. ołtarza, organów, chrzcielnicy, witraży). Konieczny jest remont dachu, a także zespołu witraży znanej pracowni Türcke & Schlein z Zittau.

III. URZĘDY

1. **Ratusz z 1904 r.** (obiekt rejestrowy) został wyremontowany. W 2010 roku zakończono kompleksowy remont budynku z zewnątrz. Zakończono również prace remontowe na III piętrze budynku (korytarz dostosowany został do pozostałych korytarzy, których remont wykonano w latach ubiegłych). Wyremontować jeszcze należy fundamenty (wykonanie odwodnienia, impregnacji i osuszenie oraz wyremontowanie piwnic) brak tych prac powoduje, że wysolenia i wilgoć widoczne są już na czyszczonej niedawno cegle w postaci coraz powszechniejszego w przyziemiu białego nalotu. Konieczne jest więc dokończenie remontu.

5.

Dawny ratusz gminy Huta Laura przy ul. Sobieskiego 2. Obecnie pełni funkcję budynku mieszkalnego ale jest zaniedbany i w pogarszającym się stanie technicznym. Budynek jest zamieszkały w górnych kondygnacjach, ale parter niezagospodarowany ulega powolnej dewastacji. Ostatnio zamknięto wejścia do klatek schodowych co poprawiło bezpieczeństwo mieszkańców i częściowo zlikwidowało zagrożenie dewastacji klatki schodowej. Pojawiła się również z inicjatywy miejscowych społeczników w paterze siedziba Ośrodka Aktywności Mieszkańców „Laurahutte” co daje pewną nadzieję na ponowne pełne zagospodarowanie tego obiektu. Póki co należy wykonać remont kapitalny z uwzględnieniem detalu fasady, sztukaterii wewnętrznej oraz rozważyć możliwość odtworzenia wieży z hełmem i zegara na niej.

3. **Dawny ratusz gminy w Michałkowicach** (ul. Krakowska 2), obecnie budynek mieszkalny, częściowo wyremontowany (ostatnio wykonano remont schodów prowadzących na taras od strony ul. Krakowskiej). Zabezpieczono również i zamknięto wejścia do klatek schodowych. Prowadzone są drobne prace remontowe w sieniach o nieznanym MKZ zakresie. Należy wykonać remont całego budynku ze szczególnym uwzględnieniem elewacji. Niektóre pomieszczenia (np. dawny gabinet naczelnika gminy) należałoby przywrócić do użytkowania.

4. **Willa naczelnika gminy Huta Laura** przy ul. Szkolnej 2 (obecnie użytkowany na potrzeby Samodzielnego Publicznego Zespołu Lecznictwa Psychiatrycznego) wymaga kompleksowej renowacji z zewnątrz i w miarę możliwości przywrócenia przynajmniej częściowo oryginalnego układu wnętrza. Willę należy wpisać w pierwszej kolejności do rejestru zabytków województwa śląskiego.

5. **Budynek poczty przy ul. Śląskiej 26** – częściowo wyremontowany wcześniej ale pozostało sporo do zrobienia. Należy odczyścić elewacje i wyremontować wnętrza mieszkalne na piętrze (aktualnie opuszczone), jak również znaleźć dla nich nową funkcję. Remontu nadal wymagają też stajnie (obecnie garaże) znajdujące się w podwórzu.

6. **Gmach Sądu Grodzkiego (d. szkoła podstawowa w Bytkowie) przy ul. Chorzowskiej** – obiekt w dobrym stanie technicznym, po remoncie. Nowy budynek sądu został doń dobudowany na terenie dawnego boiska szkolnego.

7. **Ośrodek rehabilitacyjny dla chorych na SM** (d. szkoła podstawowa w Przelajce) – wymaga kompleksowego remontu. Wizja lokalna we wrześniu 2014 r. i w styczniu 2018 r. wykazała, iż w budynku prowadzone są prace remontowe bez wymaganych prawem uzgodnień. Przedstawiciel Stowarzyszenia Chorych na SM zgłosił ustnie zamiar wykonania pewnych prac budowlanych, lecz na zgłoszeniu zamiaru się skończyło.

IV. SZPITAL

1. **Szpital Spółki Brackiej-tzw. nowy pawilon z 1909 r.**-obecnie funkcjonuje w nim Centrum Leczenia Oparzeń. Budynek po remoncie, wpisany do rejestru zabytków. Dobudowano nową część w uzgodnieniu ze Śląskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Obiekt w dobrym stanie technicznym, jednakże jedna ze ścian klatki schodowej w ostatnim czasie wykazuje zawilgocenie. Należy powtórzyć izolację fundamentów.

V. SZKOŁY

1. **Liceum Ogólnokształcące im. Jana Śniadeckiego** – w 2010 r. budynek został wyremontowany z zastosowaniem termomodernizacji od wewnątrz ze względu na wystrój zewnętrzny obiektu. Nie

wymaga na razie dalszych prac

2. Dawna szkoła podstawowa przy ul. Dąbrowskiego ob. **Centrum Zarządzania Kryzysowego** – własność gminy. Obecnie prowadzony jest remont i adaptacja budynku do celów administracyjnych. Dotychczas wykonano adaptację pomieszczeń w piwnicach, na I i II kondygnacji dla potrzeb straży miejskiej, pogotowia, archiwum oraz biur Urzędu i PINB. W najbliższym czasie planowane jest dokończenie remontu budynku i zagospodarowanie pozostałych pomieszczeń.

3. **Szkoła Podstawowa nr 3** – wykonano drobne prace polegające na bieżącej konserwacji. Należy wykonać remont całego budynku i sali gimnastycznej z 1909 r.

4. **Szkoła Podstawowa nr 6** – należy wykonać remont z zachowaniem oryginalnego układu pomieszczeń. Szkoła została wygaszona, a budynki wystawiono na sprzedaż. Z powodu braku nabywcy budynki niszczeją.

5. **Szkoła Podstawowa nr 11** -Wykonano w ciągu ostatnich kilkunastu lat dobudowę Sali gimnastycznej (2002 r), remont budynku dla klas starszych oraz nowe boisko szkolne (2014 r) . Natomiast należy wykonać remont budynku dla klas młodszych (d. SP. 8.)

6. **Szkoła Podstawowa nr 5** – W ostatnich latach wykonano remont całego budynku szkoły z częściowym uwzględnieniem jej zabytkowego charakteru.

7. **Prywatne gimnazjum i liceum ogólnokształcące w Bańgowie „Arkona”** - budynek w dobrym stanie technicznym. Nie wymaga prac remontowych.

8. **Liceum Katolickie** – utworzone w 1995 r i zlokalizowane w budynku najstarszej szkoły w Siemianowicach (druga siedziba tej szkoły). W tym czasie przeprowadzono adaptację wnętrza do celów edukacyjnych. Jednakże budynek powstał w końcu XIX w. i nadal wymaga kompleksowych prac remontowych.

VI. KAMIENICE MIESZCZAŃSKIE

Większość budynków z załączonej listy nie została poddana rewitalizacji i często wymaga gruntownego remontu wraz z remontem elewacji ze szczególnym uwzględnieniem glazury oraz dekoracji sztukatorskich. Zachowane pierzeje ulic (Śląskiej, Powstańców, Sobieskiego, Hutniczej, św. Floriana, Kasprzaka) lub zespoły zabudowy (osiedla robotnicze) należy nie tylko zachować ale i zrewitalizować poddając przy tym kompleksowym remontom.

Prywatne kamienice przy ulicach: **Michałkowskiej 7 i 9, Damrota 1 i 2, Kościelnej 26, Parkowej 2** zostały wyremontowane z uwzględnieniem fasady (czyszczenie i odtworzenie elementów zdobniczych; – wymiana tynków). Właściciel kamienicy przy ul. Damrota 2 odtworzył stan pierwotny według archiwalnych planów. Zakończył się remont kamienicy przy ul. **Michałkowskiej 9** z uwzględnieniem konserwacji figurki św. Floriana umieszczonej w niszy na fasadzie. Wyremontowano też należący do zespołu historyzujący budynek w głębi posesji.

Kamienice we władaniu miasta wymagają remontów z uwzględnieniem wymogów konserwatorskich np. **Browarowa 2, św. Floriana 1, 1a, Brzozowa 6, Bytkowska 23, Chopina 3, 4, 4a**. Te ostatnie obiekty wchodzące w skład zespołu parkowo-pałacowego, wpisanego do rejestru zabytków są zaniedbane a zarządca wykonuje remonty z pominięciem jakichkolwiek uzgodnień. Budynki przy ul. **Fabryczna 8, 8a, Hutnicza 15, 16, 17, 18, 19, 20, 22, Jagiellońska 1** to cenna

zabudowa historyczna o wielkich wartościach zabytkowych. Natomiast obiekt **Jedności 2** to kamienica o wysokich walorach artystycznych i historycznych, kwalifikująca się do wpisu do rejestru zabytków ale po wykonaniu remontu. Całe kompleksy zabudowy przy ulicach: **Głowackiego 4, 5, Kasprzaka 2, Kopernika 2, 3, 8; Krasińskiego 1a; Krótka 2, 7, 8, Komuny Paryskiej 2, 9, 20, 22, Kościelna 8, 17, 17a, 17b, 17c; Krupanka 4; Ligonja 2, 3, 4; Karola Miarki 5, 12, 15; Matejki 3, 3a, 3b, 13, 13a, 19, 19a, 19b, 22, 23, 25; Mickiewicza 1, 3, 5, 6, 7, 9, 11, 13** – stanowią pierzeje ulic o lokalnych wartościach historycznych, cenne ze względu na zachowany charakter danej dzielnicy. Budynki przy ulicach: **1 Maja 6; Niepodległości 18; Oświęcimska 16; Pułaskiego 2; Parkowa 7, 8, 11** to niewielkie kamienice mieszczańskie z dobrze zachowanym wewnątrz detalem (sztukaterie), Natomiast obiekty przy **Piaskowej 6, 11; Powstańców 4, 11, 18, 29, Jana Pawła II 3A, 4** - kamienice o wybitnej wartości artystycznej, wymagające po wykonaniu remontu wpisu do rejestru zabytków. Tymczasem obiekty przy ul. Powstańców **19, 20, 24, 31, 33, 40, 42 56** to kamienice o dużych walorach historycznych, tworzące całość z pozostałą zabudowa tego ciągu komunikacyjnego. W/wymienione należy bezwzględnie zachować i poddać gruntownemu remontowi. Podobnie jeśli chodzi o zabudowę ulic: **Pszczelnicza 8; Szefflera 15; Śmiłowskiego 4, 10, 15, 17; Śląska 2, 3, 4, 51, 66, 70, 72, 74, 78** – kamienice w obu pierzejach ul. **św. Barbary 2, 7, 8, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 22, 24, 25** to zwarta zabudowa, o dużych wartościach historycznych i urbanistycznych ale wymaga remontu kapitalnego. Podobnie przy ul. **Sobieskiego 1, 2, 3, 7, 10, 29, 36, 43** to budynki o wybitnych walorach architektonicznych i historycznych tworzące z pozostałymi obiektami ciekawe wnętrze urbanistyczne - rejestr zabytków po wykonaniu remontu. Ulice **Staszica 3; Szkolna 1, 2** - budynki o wybitnych walorach artystycznych i historycznych; Jak już wspomniano budynek przy Szkolnej nr 2 (dawna willa naczelnika gminy) po koniecznym remoncie oczekuje wpis do rejestru zabytków; Wartościowe są również ciągi zabudowy przy ul. **Śniadeckiego 1, 3, 5, 7; Waryńskiego 2, 3, 4, 7, Wróblewskiego 29, Zwycięstwa 1; Żeromskiego 13, 13a**. Osiedle z okresu międzywojennego o komponowanym układzie i ciekawej architekturze tzw. „siwe domy” przy ulicach : Michałkowickiej 37,39,41,43,45, Deji 1,2,3,4,5,6, Żwirki i Wigury 1,2,3,4,5,6, Kołłątaja 6,8,10. zostało bez uzgodnień z MKZ przez zarządcę ocieplone i tym samym pozbawione części walorów. Wpisany do rejestru zabytków **budynek administracji dawnej Fabryki Kotłów Parowych** (przekształconej w 1939 roku w fabrykę broni, a po wojnie funkcjonującej jako Wojskowe Zakłady Mechaniczne, obecnie ROSOMAK S.A.) z 1889 roku przy ul. **Powstańców 10**, został sprzedany w prywatne ręce. Obecny właściciel w sposób opieszale remontuje wspomniany budynek utrzymując go w „nie pogorszonym „, stanie.

Powyższy wykaz nie stanowi pełnej informacji na temat stanu technicznego budynków mieszkalnych – kamienic w naszym mieście. Ma on stanowić jedynie przykład ich zróżnicowanych stanów zachowania, wartości historycznych, artystycznych czy nawet dokumentacyjnych wynikających głównie ze skomplikowanych stanów prawnych i własnościowych. Dlatego jedynie niewielka część tych budynków na terenie miasta została już odrestaurowana. Niektóre są utrzymywane w dość dobrym stanie. Reszta oczekuje na rewitalizację.

VII. INSTYTUCJE KULTURY I SPORTU

1. Muzeum Miejskie – (dawny spichlerz dworski) w 2009 roku wykonano w nim remont dodatkowych pomieszczeń, co wpłynęło na poszerzenie powierzchni ekspozycyjnych. Wyremontowano i poszerzono także część administracyjną, co spowodowało polepszenie warunków pracy pracowników muzeum. Planuje się remont dachu. Zespół budynków dawnego spichlerza został wpisany do rejestru zabytków województwa śląskiego celem m.in. umożliwienia pozyskiwania środków zewnętrznych na dalsze prace remontowe. Konieczny jest remont kapitalny z uwzględnieniem zabytkowego charakteru XVIII-wiecznego spichlerza.

2. Centrum Kultury (d. gospoda Geislera) przy ul. Niepodległości – budynek wymaga kompleksowego remontu wnętrza. Wykonano remont sali widowiskowej, a w kolejnym etapie będą wykonywane remonty klatek schodowych w całym budynku wraz z rozbudową instalacji hydrantowej.

3. Pływalnia (ul. Śniadeckiego 11) wraz z parkiem „Hutnik” wpisana do rejestru zabytków w 1997 r.; od wielu lat była systematycznie remontowana. W latach 2006 - 2008 wykonano podstawowe prace pozwalające na funkcjonowanie pływalni. W 2016 roku pękła niecka basenu, co spowodowało jego zamknięcie. W 2018 r. zakończono prace remontowe we wnętrzu budynku i jest gotowy ponownie do użytkowania zgodnie z przeznaczeniem. Miasto zdobyło dofinansowanie na remont zabytkowych elewacji, co nastąpiło w bieżącym (2018) roku.

VIII. ZABYTKI PRZEMYSŁU I TECHNIKI

1. KWK „SIEMIANOWICE”- w Michałkowicach przy ul. Orzeszkowej znajdują się pozostałości zespołu **dawnej kopalni „Michał”**. Po likwidacji kopalni teren i budynki sprywatyzowano w latach 1994 – 1998. Użytkownik i właściciel pozostałości kopalni dążył do wyburzenia jak największej części zabytkowego zespołu, żeby sprzedać atrakcyjne tereny po byłej kopalni. Od początku 2002 r. trwały prace rozbiórkowe, w wyniku których z zespołu zniknęły: najcenniejsze nadszybia basztowe szybów Wschodni i Zachodni, dawna stolarnia, rozdzielnia, akumulatorownia, stolarnia szybowa(d.maszynownia), maszynownia szybu wschodniego, budynek magazynu (byłej cechowni) przy ul. Orzeszkowej 2. Teren kopalni objęty był strefą ścisłej ochrony konserwatorskiej i jednocześnie toczyło się postępowanie o wpis do rejestru zabytków całego zespołu. Najwięcej kontrowersji wzbudził nakaz rozbiórki wydany przez PINB basztowych nadszybii i **magazynu przy ul. Orzeszkowej 2**. Dla mieszkańców Michałkowic był to bowiem budynek – symbol (rozpoczęły się przy nim walki związane z obroną kopalni „Michał” w 1939 r.). W 2006 r. na tym terenie zbudowano prostokątną halę o konstrukcji szkieletowej - sklep jednej z dużych sieci handlowych.

W 2007 r. właściciel dawnego budynku administracyjnego(łaźni, szatni ,cechowni) wchodzącego w skład zabytkowego zespołu kopalni „Michał” otynkował bez zezwolenia budynek i wymienił w nim okna na plastikowe, likwidując wieńczące je łuki odcinkowe i pozbawiając tafle szklane jakichkolwiek podziałów.

Budynek dawnej maszynowni maszyny wyciągowej szybu Krystyn jest własnością Gminy i został zaadaptowany na **„Park Tradycji”**. Decyzją Prezydenta miasta wykonano remont budynku i jego otoczenia. W budynku znalazły miejsce przekazane z kopalń i likwidowanej huty „Jedność” zabytki techniki; znajduje się tam sala widowiskowa, odbywają się liczne imprezy o charakterze cyklicznym i okolicznościowym. Wpis do rejestru umożliwiłby staranie się o środki zewnętrzne na konieczne remonty, zwłaszcza części znajdujących się na zewnątrz.

2. HUTA „JEDNOŚĆ” (d. „Laura”) została postawiona w stan likwidacji. Wyburzenia dokonywane były za zezwoleniem Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, a wyburzane obiekty zostały szczegółowo udokumentowane. Obecnie brak budynków i otwarcie terenu huty spowodowało niepożądane wizyty osób odzyskujących surowce wtórne. Za zgodą Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków teren huty został zdjęty z ewidencji wojewódzkiej pismem K-PT 5140.14.2016.AS z dnia 13.10.2016 r.

3. Pozostałości szybu „Bańgów” podzielono. Część produkcyjna należy do SRK Centralnego Zakładu Odwadniania Kopalń w Czeladzi (nadszybie z wieża i maszynownia). Pozostałe obiekty znajdują się w prywatnych rękach i wymagają prac konserwatorskich. W najlepszym stanie jest budynek dawnej rozdzielni ob. wypożyczalnia dźwigów.

4. **Zakład ROSOMAK S.A.** (d. Fabryka Kotłów Parowych Fitznera) niemal całkowicie zmienił charakter swojej zabudowy poprzez nie uzgodnione masowe wyburzenia starej struktury i wprowadzanie zabudowy współczesnej. Pozostało kilka obiektów historycznych. Cały zespół jest po remoncie elewacji.

5. **Zakłady Przemysłu Cukierniczego „HANKA”** zostały zlikwidowane, po czym po kilku latach przywrócono produkcję. Zabudowania fabryczne z okresu międzywojennego, mocno przekształcone o niewielkich wartościach zostały ponownie zagospodarowane.

6. **Huta szkła „WANDA”** uległa likwidacji, a zabudowania przeszły w ręce prywatnego właściciela, który przeprowadził adaptację na własne potrzeby (produkcja tkanin). Nie prowadzi nawet bieżących prac zabezpieczających. Budynek ulega powolnemu zużyciu i wymaga remontów.

7. **Siemianowicki browar**, którego początki sięgają 1868 r., został zakupiony przez prywatnego właściciela. Browar objęty jest w zapisach aktualnie obowiązującego planu zagospodarowania przestrzennego strefą ścisłej ochrony konserwatorskiej. Był proponowany jako jeden z obiektów do przygotowywanego szlaku zabytków przemysłu i techniki. Wówczas była jeszcze zachowana cała linia produkcyjna. Ówczesny właściciel zlikwidował całe wyposażenie nie uzgadniając tego faktu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Sprzedał browar kolejnemu prywatnemu właścicielowi, który postanowił zaadaptować budynki po browarze na modne obecnie lofty. Zaczął remontować budynek restauracji. Ukończono prace związane z czyszczeniem elewacji. W ubiegłym (2017 r) roku browar ponownie zmienił właściciela.

IX. KOLONIE ROBOTNICZE

1. Zespół zabudowy z XIX w. (tzw. **Egipt**) przy ul. Dąbrowskiego wymaga gruntownego remontu z zachowaniem wyglądu zewnętrznego, czyszczeniem elewacji i kompleksową wymianą stolarki okiennej i drzwiowej.

2. Zespół zabudowy górniczej (tzw. **Richter**) przy ul. **Bohaterów Westerplatte** – budynki mieszkalne pracowników d. kopalni Richter wymagają kompleksowego remontu. Obecny właściciel zabudowy nie wywiązuje się z obowiązku dbania o zabytkową substancję (nie uprzedza najemców o konieczności np. zachowania podziałów w wymienianych oknach, co powoduje ich wygląd niezgodny z charakterem starej zabudowy).

3. Wpisem do rejestru zabytków objęto zabytkowe osiedle robotnicze przy ul. **Górnicy** (budynki nr 6, 7, 8, 9 wraz z zabudowaniami gospodarczymi o wyjątkowo oryginalnej formie). Osiedle wymaga gruntownego remontu przeprowadzonego przez fachowców z uprawnieniami konserwatorskimi. Niektóre mieszkania są dowolnie przerabiane i adaptowane bez uzyskania stosownych zezwoleń Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

4. Osiedle robotnicze dla pracowników huty z lat 20.XX w. przy ul. **Trafalczyka** (cenne założenie) zostało częściowo wyremontowane poprzez wymianę pokrycia dachowego na wszystkich budynkach. Fakt wymiany pokrycia nie został zgłoszony miejskim służbom konserwatorskim. Dawna noclegownia dla pracowników huty z 1903 r. (obecnie budynek mieszkalny w prywatnych rękach) jest budynkiem wyjątkowym i jedną z niewielu pozostałości po hucie. Cegła, z której budynek wmurowano, została pomalowana na żółto. Właściciele wystąpili z wnioskiem o

ocieplenie budynku styropianem na co nie uzyskali zgody miejskich służb konserwatorskich.

5. Reszta zabudowy po istniejącej niegdyś przy ul. **Sobieskiego** (nr 33, 34, 35, 36, 37) hutniczej kolonii robotniczej (jednej z najstarszych) jest wykwaterowana i niszczyje w zastraszającym tempie. Wymaga kompleksowej rewitalizacji.

6. Osiedle robotnicze przy ul. **Bytomskiej** posiada wyjątkową zabudowę – cztery budynki z 1895 r. (otynkowane wtórnie, ale z zachowaną oryginalną bryłą); budynek średniego dozoru technicznego z 1905 r. i budynki z 1911 r. przy ul. Bytomskiej – obecnie jest w trakcie remontu a po remoncie stanowić może jeden z lepiej zachowanych kompleksów zabudowy patronackiej.

Wszystkie w/wym. historyczne osiedla robotnicze stanowią często jedyne już świadectwo istniejącego niegdyś przemysłu i towarzyszącej mu zabudowy robotniczej (niektóre z nich są unikatowe w skali nie tylko miasta, ale i regionu).

X. KAPLICZKI I KRZYŻE PRZYDROŻNE

Na terenie miasta istnieją 22 figury, kapliczki bądź krzyże przydrożne. Siedem z nich zostało poddanych pracom konserwatorskim finansowanym przez Gminę w latach 1998-2011 (**rzeźba św. Jana Nepomucena z 1802 r., kapliczka „Panienska” z 1867 r., krzyż przy ul. Watoty z 1856 r., kapliczka słupowa w Michałkowicach z 1882 r., krzyż w Michałkowicach z 1881 r. kapliczka słupowa w Michałkowicach z ok. 1870 r., kapliczka kubaturowa w Bytkowie z XVIII w.**). Pozostałe obiekty z tej grupy znajdują się na terenie prywatnym, co nakłada obowiązek na właścicieli terenu zadbania o ich dobrą kondycję. Mieszkańcy Przeląjki wyremontowali własnym sumptem **kapliczkę p.w. św. Izydora Oracza** (patrona rolników). Odzyskana z terenu huty figura św. Floriana trafiła do Muzeum Miejskiego, gdzie oczekuje na konserwację i umieszczenie w Parku Tradycji.

XI. ZABUDOWA ROLNICZA

Zachowały się pojedyncze obiekty posiadające cechy zabudowy rolniczej. Prywatni właściciele nie zajmują się już uprawą roli; budynki mieszkalne są przekształcane, a gospodarcze usuwane lub adaptowane na garaże bez zachowania charakterystycznych cech obiektu. Dawne tereny rolnicze przekształcane są w działki budowlane. Zabudowa ta odchodzi bezpowrotnie.

XII. PARKI I CMENTARZE

1. Pielęgnacja parków wpisanych do rejestru zabytków (**Park Miejski, Park Górnik, Park Hutnik, Park Pszczelnik**) prowadzona jest pod kierunkiem wyspecjalizowanych firm w uzgodnieniu ze Śląskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

2. **Cmentarze** (poza cmentarzem wojskowym – żołnierzy niemieckich) są cmentarzami parafialnymi. Na przestrzeni lat obserwuje się zjawisko usuwania starych nagrobków z piaskowca bądź sztucznego kamienia na rzecz współczesnych z granitu. W 2016 r. wykonano renowację pomnika upamiętniającego jeńców z I wojny światowej. Trwa proces wpisywania do rejestru zabytków województwa śląskiego cmentarza ewangelickiego.

Wykonane zostały zalecenia Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków związane z dokumentacją fotograficzną zabytkowych nagrobków na terenie cmentarzy w Siemianowicach. Wykonana została dokumentacja wszystkich nagrobków na zabytkowym cmentarzu ewangelickim.

Wykonywana jest dokumentacja opisowa wybranych zabytkowych nagrobków na poszczególnych cmentarzach, przy czym obserwuje się niepokojące zjawisko umyślnej dewastacji starych, zabytkowych nagrobków na rzecz adaptacji ich jako nagrobki symboliczne. Wykonano szczegółową dokumentację grobów poległych powstańców-uczestników powstań śląskich oraz miejsc pamięci znajdujących się na terenie miasta. Dokumentacja ta została przekazana do odpowiedniej komórki Urzędu Wojewódzkiego.

XIII. SCHRONY BOJOWE

Fortyfikacje **Obszaru Warownego Śląsk:**

- schron bojowy żelbetowy z kopułą pancerną na stanowisko ckm – zalany wodą, kompletny, wymaga oczyszczenia (Michakowice. rejon D 61 przy granicy Chorzowa i Piekar Śląskich);
- schron pozorny żelbetowy do rozproszenia ognia (Michakowice, przy szosie Bytom-Czeladź),
- prochownia górnicza, później magazyn amunicyjny.(Michałkowice, rejon pól przy granicy Chorzowa i Piekar Śląskich).

Na terenie Michałkowic w rejonie pokopalnianym (pomiędzy ulicami Michałkowicką, Orzeszkowej i Oświęcimską) znajdują się dwa schrony przeciwlotnicze poniemieckie (dla służby wartowniczej).

Wszystkie wyżej wymienione obiekty znajdują się na terenie miasta i zostały objęte ochroną poprzez włączenie ich do Gminnej Ewidencji Zabytków.

XIV. REASUMUJĄC

Należy stwierdzić iż, spoglądając na przegląd wybranych zagadnień związanych z ochroną i konserwacją zabytków architektury stwierdzić należy, że coraz więcej obiektów historycznych o ponadlokalnych walorach zostało dostrzeżonych i zadbano o ich odpowiednie wyeksponowanie (**budynek ratusza przy ul. Jana Pawła II, kościoły p.w. Krzyża Świętego, Michała Archaniola, św. Antoniego, ewangelicko-augsburski im. Marcina Lutra, Park Tradycji, willa Fitznera, pływalnia przy ul. Śniadeckiego, Muzeum Miejskie, dawny budynek administracyjny Fitznerowskiej Fabryki Kotłów Parowych, budynek poczty przy ul. Śląskiej, Centrum Leczenia Oparzeń, niektóre kamienice mieszczańskie**). Historyczne budynki naszego miasta objęte są ochroną konserwatorską poprzez wpis do rejestru zabytków bądź objęcie ochroną konserwatorską przez włączenie do Gminnej Ewidencji Zabytków. Niektóre obiekty tzw. „małej architektury” (kapliczki i krzyże przydrożne), które znajdują się na terenach będących własnością miasta, zostały poddane konserwacji w ubiegłych latach. Miasto posiada również wykonaną we własnym zakresie (bez zlecenia na zewnątrz) Gminną Ewidencję Zabytków oraz Gminny Program Opieki nad Zabytkami. Mamy jednak na terenie miasta zespół budynków, które są w przymusowym zarządzie. Są to najbardziej efektowne niegdyś budynki, obecnie zaniebane w tak dużym stopniu, że zaczynają powoli stanowić zagrożenie. Część z nich jest w rękach prywatnych, nabyte niegdyś jako atrakcyjna "lokata kapitału" została na wiele lat pozostawiona (po wykwaterowaniu lokatorów) w zaniebaniu prowadzącym do ruiny. Jest więc jeszcze wiele do zrobienia.